

Redacțiunea, Administrațiunea și
Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22.
Scrisorile nerăscutate nu se pri-
mesec. Manuscripte nu se re-
trimite!

Birourile de anunțuri:
Brașov, piața mare Nr. 22.
Inserate noi primesc în Viena
Erdösi Mosse, Haasenstein & Vogler
(Otto Muas), Heinrich Schölk. Alos
Hornig, M. Dukes, A. Oppel, J. Dan-
enberg; în Budapesta: A. V. Gold-
berger, Anton Mezei, Eckstein Herold;
în Frankfurt: G. L. Durbé; în Ham-
burg: A. Steiner.

Prețurile inserțiilor: o serie
gazetă pe o săptămână 6 or.
și 80 or. timbru pentru o pu-
blicare. Publicări mai dese
după tarife și învoială.
Reclame pe pagina III-a
serie 10 or. v. a. sau 20 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

A. N. U. I. Ţ. I. I. I.

„Gazeta” este în Secara 4.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 franci, pe trei luni
10 franci.
Se primumără la toate oficiile
postale din țară și din afară
și la d. colecțori.
Abonamentul pentru România:
la administrațiunea, piața mare
Nr. 22, etajul I.: pe un an
10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei
luni 2 fl. 50 or. Cu dreptul de
casă: Pe un an 12 fl., pe
șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
Un exemplar 5 or. v. a. sau
10 bani.
Atât abonamentele cât și
inserțiile sunt a se plăti
înainte.

Nr. 286.

Brașov, Sâmbătă 23 Decembrie

1889.

Nou abonament

la

„GAZETA TRANSILVANIEI”.

Cu 1 Ianuarie 1890 stil vechiu
se deschide nou abonament la care in-
vităm pe toți amici și prietenii noștri.

Prețul abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria: pe trei luni 3 fl.
pe șase luni 6 fl., pe un an 12 fl.

Pentru România și străinătate: pe trei
luni 10 franci, pe șase luni 20 franci, pe un
an 40 franci.

Abonamente la numerele cu data de Duminică:

Pentru Austro-Ungaria: pe un an 2 fl. pe
șase luni 1 fl.

Pentru România și străinătate: pe un an 8
franci., pe șase luni 4 franci.

Abonarea se poate face mai ușor și
mai repede prin mandate postale.

Domnii, cari se vor abona din nou,
se binevoiesc a scrie adresa lămurită și
a arăta și posta ultimă.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei”.

Brașov, 22 Decembrie v.

„E ore adevărat că nu există
conflicte naționale, că cestiunea
naționalităților s'ar pute sterge
din șirul cestiunilor, de cari tre-
buie să se țină seamă?”

Acastă întrebare și-a pus-o foia
clericală „Magyar Allam” în arti-
cului, pe cari i-am reproducut în
numărul de Joi al foiei noastre,
și răspunde la ea c'ună hotărâ-
rită, nu!

Cestiunea naționalităților, dice
numita foia, există, der este un
foc care arde sub spuză.

Aci „Magyar Allam” a înțeles
adunca nemulțumire ce se grămă-
desce necurmat în tabăra națio-
nalităților și să se cunoscă
că ea poate izbucni odată în mod
periculos.

Der cestiunea naționalităților

în realitate este un foc, care
arde în flacări și care este pus
cu intențiune tocmai de cătră acei
politici scurți vâdețori, a căror
interes s'ar părea a fi ca ea să
amutescă pentru totdeauna.

Orî dora monstruoasă ordinați-
une a ministrului de instrucțiune
unguresc, prin care se lovește în
esistența gimnasiului din Beiuș
ca școlă românească, nu pune ces-
tiunea naționalităților pe față?

Și ore curentul șovinist care
stă în legătură strinsă cu faptele
guvernului și care ațită, acuză și
denunță mereu tot ce este româ-
nesc, nu agită mereu în modul
cel mai cutezător cestiunea națio-
nalităților?

Raportul, ce l'um primirăm de
lângă Hortobagiu despre prigonirea
școlilor române din Sân-Georgiu
Abran, Nir Adon și Nir Aciad
ne arată, că în acele părți s'a ur-
dit un atac combinat în con-
tra elementului românesc, care
nicidecum nu este de natură a
face să adormă cestiunea națio-
nalităților.

Pe când guvernul uneltesce
la viața gimnasiului din Beiuș,
creaturele sale, din provinciă in-
spectorul de școle ungresc
și fisolgăbireul din comitatul
Sabolciu, atacă într'un mod ne
mai audită școlile „valahe” din
comunele amintite, cari asemenea
se află sub jurisdicțiunea biseri-
cască a episcopiei gr. cat. de Ora-
dea mare și par'că ni-am afla în
vremile de reșmiră, decretază
alungarea preoților și a învê-
țătorilor gr. catolici din acele
comune.

Nu este acesta destulă cestiune
a naționalităților?

Organul guvernului și repre-
sentanții unguri ai comitatului se

constitue în tribunal și decre-
tează că:

a) Preoții și învățătorii români
gr. cat. din trei comune să fiă dați
afară din posturile lor.

b) Ca în școlile gr. cat. din
aceste comune, să se introducă
limba maghiară ca limbă de pro-
punere.

A lipsit numai ca să se și
esecute acesta imediat cu forța,
der s'a păstrat „constituționalis-
mul” și congregațiunea comita-
tensă s'a adresat cătră ministrul
ca să esecute elu această sentință.
Pentru cazul când guvernul n'ar
pute răsturna la moment starea
lucrurilor, revoluționarii din Sa-
bolciu îi ceru ceva, ce nu-i este cu
neputință pentru moment, și ce a
mai și făcut în alte locuri, ca
adecă să ordone imediat închide-
rea școlilor amintite.

Este cu putință ore a ne cu-
geta o provocare mai sfrontată a ces-
tiunei naționalităților, decât acesta?

Nici că poate fi der vorba decă
mai există ori nu cestiunea națio-
nalităților, când lucrurile au
ajuns așa departe încât astăzi
se strigă în gura mare în foile
unguresc, că legile sunt prea
leale față cu naționalitățile și că
mai bucuros ar vedea pe preoții
și dascălii Români pe bancele acu-
șătorilor decât în bisericile și șco-
lele lor?

Guvernul ungresc și ome-
nii lui fac der tot posibilul
din parte-le, spre a ațita focul
cestiunei naționalităților și este
acum la rândul nostru să fa-
cem ceea ce este datoria noastră
de cetățeni conșcii de drepturile
și de demnitatea lor, pentru ca
această cestiune să nu se rezolve
așa cum doresc dușmanii ne-
mului nostru, ci așa cum pretind
interesele noastre de viață națională.

DIN AFARĂ.

Relațiunile italo-franceze.

În zilele trecute am amintit, că
Italia ar ave să pună capăt războiului
vama cu Franca, accentuându se tot-
odată, că faptul acesta va face să se
schimbe încâtva relațiile încordate din-
tre cele două țări surori. Lucrul însă
stă altfel. Sciri autentice spun, că
Franca nu vră să scie nimic și că ea nu
se va abate dela politica sa de mai în-
ainte. Ea a primit cu sânge rece cu-
vintele de alipire și de simpatie espi-
mate față de ea în camera italiană.

Situația în Creta.

„Pol. Cor. aduce scirea, că situația
din Creta pe și ce merge se îmbunătă-
șește. Sciri venite din alte isvore însă
spun, că lucrul nu stă tocmai astfel,
pentru-că neîndestulirea locuitorilor in-
sulei dela aparițiunea fermanului Sulta-
nului nu încetă de a se mări, și că în
insulă spiritul de nesupunere și demiy-
care domnesce încă și acum cu toate
incercările de împăciure. Negreșit, că
Grecii nu încetă a provoca mereu po-
porațiunea la răscol.

Vorbirea Papei.

În ședința consistoriului dela 30
Decembrie trecut, Papa dând espre-
siune bucuriei, ce o simte când vede, că în
Washington, Ottava și Feiburg s'au
ridicat universități catolice, a mai dîșt:
Catholicismul înfloresce în țările ace-
tea, mulțămă legilor și omenilor o-
nești. Bucuriei acesteia însă i-se o-
pune durerea ce i-o pricinuesce Ita-
lia. Aici inimicii bisericei nu încetă
cu războiul în contra bisericei. Amin-
tind manifestatiunile ce i-s'au făcut
lui Giordano Bruno, observă, că gu-
vernul se nisuesce a rupe legăturile din-
tre popor și biserică și că se opune cu
tote mijlocele în contra acțiunei sfântu-
lui scaun. În vorbirea sa Papa a mai
dîșt, că are drept la puterea lumescă,
care îi este neapărat de lipsă pentru
independența și împlinirea datorințelor

FOILETONULU „GAZ. TRANS.”

LUPULU.

Din novelele din Calabria ale lui Nicola Misasi.
(Fine).

IV.

Trei luni trecură de atunci. Pe
Cola nu l'a mai vădit nimenea prin
împrejurime. Unii vorbeau, că ar fi le-
gatu tovarășia cu un neguțător ambu-
lant, alții însă că ar fi intrat în banda
căpitanului Le Piano, care pe vremile
acele se țin ascuns prin văgăunile din
Sila.

Nici Ana, nici Massaro, nu se mai
gândeau la el. Nunta cu Giovanuzzo,
fiul administratorului, avea să se săvê-
șească după culesul castanelor, er Ana
aștepta cu neastempêr această zi.

Câte-odată îi trecea prin mînte gân-
dul primului ei amor, și atunci parcă
o cuprindea un fel de neliniște sufle-
tăscă. Der fiindcă ziua cununiei se
apropia tot mai mult, chinutorele gân-
duri fugeau din mîntea ei cu desvê-
șire și locu lor îl ocupară speranțele
amorului și grijile lui.

Cununia aveau de gând s'o facă în
Paterno, va să dîcă la o depărtare de
cel puțin două ore dela torrea lui Mas-

saro Antonio. Într'o Duminică din No-
embrie pe la amedzi, veniră la el vecinii
de prin împrejurime, ca să petrecă pe
mirăsa la biserică. Imbrăcați în cele
mai frumoșe vestminte, cu pălării gal-
onate puse pe-o ureche, ei intrară în
torrea lui Massaro Antonio, care îi as-
tepta cu patru cane de vin. Femeile
purtau rochii frumoșe de postav și nise
scurteici roșii garnisite cu bogate pantlici,
er la grumați le atârnav lănișore gal-
bene și grele de aur de Neapole. De-
getele lor erau încărcate de inele groșe
și scumpe, er pe sinul lor se vedu
scilpind salbe bogate.

Mirele, un tinêr brunet, vinjos
și sprinten, era imbrăcat c'un sur-
tuc de catifea verde-întunecat, a căru
nasturi de otel scilpeau așa de frumoși
în rațele soarelui; pantalonii lui de pos-
tav negru îi ajungeau numai până la
genunchi; sub pantalon purta nise cio-
rapi de ață fină și în picioare avea nise
papuci cam mărișori făcuți din piele
groșă. Gulerul cămeșii sale era indoit,
așa, că-i ajungea până la umeri, er pe
vesta lui de postav verdu atârnav câ-
te-va medalione, pe care erau imprimate
figurile lui San Francesco di Palota și
a Madonei del Carmine.

În mână ținea o bătă noduroasă, cum
obinuesc a purta în zile de sărbătore
țărani de prin locurile acestea, și as-
cultă ridend glumele prietenilor și-ale
rudeniilor sale.

În fine se arată și mirăsa. Ea era
imbrăcată ca și celelalte țărance, pe sin
cu ace lucsoșe, cu lănișori și cu salbă
la gât, în care strălucea o corală, care
la țărancele din provinciă este cel mai
însemnat și mai dorit giuvaer.

Când scobora pe treptele torrei, so-
țele ei îi tocmai rochia și năframa ce-i
acoperia umerii. După ce ajunseră jos,
femeile luară în mijlocul lor pe mirăsa
și astfel întreg cortegiul de nuntă
plecă spre Paterno. Bărbații pășiau în-
ainte vorbind unii cu alții. În curend
torrea și cătunul răsăseră singure, in-
trêga câmpia mută și pustie. Deodată
se deschise ușa de lemn a cuptorului,
ca și când ar voi să-o ia cineva dela
locul ei. În negra deschidetură apăr
capul unui bărbat, care se uita jur
împrejur cu multă precauțiune și as-
cultand.

Incredintându-se, că nu este ni-
men în apropiere, eși afară din cuptor.

Elu era imbrăcat în tradiționalul
vestmânt al bandiților. Din buzunarul

drept al scurților săi pantaloni se
vedea un cuțit, ale căru prăsele de
os erau înfășurate cu sîrmă de argint
și în șerparul său cel lat se vedea
mănerul de fildeș al unui revolver.

Decă l'ar fi vedut Massaro Antonio
și ar fi recunoscut în elu pe Cola, de
bună seamă că s'ar fi spăriat grozav de
sălbătăcia trăsurilor feței lui. Elu plecă
drept spre casă, sui treptele, din când
în când oprindu-se ca să asculte și să
privescă împrejur. Ajungend la ușa,
scose un pumnal lat ca o sabie.

„Sunt acolo” mormăi în sine, „și
numai un strigăt trebuie să dau, ca să
resară ca din pământ înaintea mea. Ei
au vrut să întărdu lucrul pe de sără,
pe vremea ospetului, ca să-și potă pe-
trece și ei. Este adevărat, că ni-am fi
petrecut escelent, și era pe aci.”

Gândindu-se apoi se opri un ni-
nut.

„Nu!” continuă elu îndată, „așa se
părea, ca și când m'aș fi temut de el,
der iubita mea mamă m'a poruncit:
„Răsună-ți pentru Pietro!” și numai eu
sciu unde trebuie să nimeresc pe vên-
dătoru... uite, aici în mijlocul frunții.
Pe elu der!”

Scociori apoi cu vârful pumnalului

sale și care formeză basa libertății. Sfântul părinte a dăsu, că nu din punct de vedere lumesc ține la această putere lumescă, ci pentru-că are dreptul la ea și lipsă ca să țină nevățemați tesaurii credinței creștine. Noua lege penală italiană, care va intra în vigoare cu 1 Ianuarie viitoră, este o vătămăre pentru preoțime și pentru libertatea ei legală și împedecă preoțimea dela împlinirea sfințelort ei datorii. Prin noua lege privitoare la fundațiunile pie s'a făcutu o nouă vătămăre bisericeii.

Pressa rusescă despre tripla alianță.

Intr'unul din numerii sei mai noi, foia „Grajdanin“ publică un articol, în care se ocupă de tripla alianță. Etă ce dăce „Grajdanin“: „Tripla alianță, despre care s'a vorbită atăta în Europa, este pe cale de-a se desființa. Scirile mai noue, ce sosesc din Italia, și turburările interne din Austro-Ungaria arată cătă se pôte de bine mistificațiunea și nesiguranta situațiunei. Cine crede în țaria triplei alianțe? — Etă întrebarea țilei, la a cărei deslegare se frământă în totu felulu politicii statelort interesate“. „Grajdanin“ ia apoi pe rând în discuțiune puterile, care compună tripla alianță. Vorbind despre Austro-Ungaria, preamăresce demonstrațiile făcute pentru Kossuth, Huss și Strossmayer, mișcările din Bosnia și Hertegovina, frecările continue dintre Rutenii galițieni și Poloni, cari „au legatū piciorle monarchiei și apasă moralicesce organismul moralu altū monarchiei habsburgice“. Apoi continuă: „Evenimentele din urmă petrecute în Serbia au datū esemplu Bosniei și Hertegovinei să vedă și ele unde este mântuirea elementulu slavū. Până cândū în Serbia a stăpănitū Austro-Ungaria, poporul sârbescū n'a vâdū înaintea sa decâtū pustiirea, dâ de când urmăză sfaturile Rusiei, a scuturat de pe ea timbrul ruginătorū, tôte s'au întorsū spre bine și ađi Serbia așa s'a schimbatū, încătū abia se mai cunoscē. În raporturile sale față cu Rusia pe micul statū Muntenegru lumea îl pune ađi între statele cele puternice. Bunătatea, care, începândū dela domnitorul poporulu rusescū, s'a arătatū față de Muntenegrenii peritori de fōme, fără de voiă pētrunde și inimile Sârbilor din Bosnia și Hertegovina. Ei vedū triumful fraților lor liberi și totodată și starea miserabilă ce-o suferū ei în cătușile constituției austriace; cu durere privescū ei la munții și stâncile, pe cari Nemții, Jidani și Maghiarii au imprimatū sigilul domniei lorū. Guvernul austriacū simte periculosa lui politică, dâ nu încetēză încă cu ea. Dēcă în fine vomū mai aminti și pășirea pe față a lui Pler și pe iredentistū, avemū înainte in-

semnatul materialu combustibilū, căruia îi este destulū o scântēia, fiă cătū de slabă, ca să încingă în flacări întregulū imperiu habsburgicū. Cine va împăciui atunc pe rēsculați, cine va umplē șirurile de rēsbou ale triplei alianțe? Să presupunemū, că popōrele monarchiei de frica unei cuceriri vorū tăce, vorū sta pe pace, lucrulū acesta însă e fōrte riscatū fiindcă e deajunsū și cea mai mică glumă, pentru ca cei apēsati să se rēscōle și să nimicēscă Austro-Ungaria. Ingâmfarea politicilor austriaci prea e mare, mai alesū când e vorba de Rusia. Renu-mita triplă alianță trebue avertisată, că acela va fi responsabil de urmări, care a făcutū să se vestēscă combinația, că nici în Austria, și cu atătū mai puținū în Rusia nu crede nimeni în durata triplei alianțe... Tineră judecătă impēratulu german e plină de iluziuni; mintea lui Bismark însă e violenă și vede departe. Impēratul germanū vede numai triumful confederațiunei și nouē ocupațiunii, Bismarck însă apare peste furtunile îndreptate în contra patriei sale. Elū și-a sacrificatū întregă viēta sa patriei, dâ scie bine, că nu va trăi în veci. Chiar și la marginea grōpei se gândescē la mântuirea patriei sale — și a aflatū tripla alianță, dâ nu crede în ea. Elū cunoscē bine starea Austriei, dâ și a Italiei; nu crede nici în alianța cu Austria, nici în cea cu Italia, dâ se încrede în puterea impresiunilor agitatorice și în slăbiciunea acelei diplomații, în potriva căreia este îndreptată tripla alianță.

SCRILE ȚILEI.

Regularea proprietăților năsēdene.

În țilele acestea s'au terminatū consultările privitoare la regularea proprietăților năsēdene. La consultări au luatū parte și fișpanul Banffy, secretarii de statū Feher și Teleszky, ér din partea familiei Kemeny, fișpanul br. Kol. Kemeny. Familia primescē o sumă de 316,000 fl. și renunță la pretențiunile ei.

Douē ordinațiuni a publicatū ministrul ungh. de instrucțiune. Una privescē pe acei ascultători de drepturi, cari în această calitate au depusū esamenul de maturitate și în urma acesta li-s'a concesū de ministru să depună antăiul esamenū fundamentalū. Dēcă acestū esamen se depune la finea semestrulu alū doilea la timpū și cu succesū, atunc li-se trecū în indicele regulamentarū cele douē semestre terminate în calitate extraordinară, dâ cu observarea că „scotirea acelorū semestre ca absolvate a atērnatū dela silința ulterioară și dela

progresele dovedite prin colocvii. A doua ordinațiune privescē stabilirea cursulu învățămēntulu și ținerea conferințelort metodice la școlēle de fete „superiōre. Ministrul dispune: 1) Corpulū învățătorescū are să stabilēscă în cele mai deapropē douē luni ale anulū școlarū curentū, cursulū permanentū alū învățămēntulu după clase și pentru fie-care obiectū pe o cōlă deosebită. Ori-ce încercare a elevelort să se evite. Deși cursulū va avē caracterul stabilității, corpulū învățătorescū are dreptulū să facă în fiecare anū în luna Maiu corecturile necesare și să cēră pentru ele în modū bine motivatū aprobarea ministrulu. Ministrulū dorescē, ca fără o îndesțitōre motivare să nu se schimbe cārțile de învățămēntū. 2) Deōrece împreună cu cursulū permanentū alū învățămēntulu au să se stabilēscă și cārțile de învățămēntū, ce au să se folosēscă, de aceea nu mai are corpulū învățătorescū îndatorirea de a presenta în fiecare anū o consemnare a cārților de învățămēntū. 3) În întâia jumătate a lunilor Septemvre, Decemvre și Martie are să se țină câte-o conferință, care va avē ca scopū metoda; protocoalele conferinței se vorū presenta ministrulu. În aceste conferințe să se anunțe bucățile de învățămēntū și lucrările scripturistice, ce au să fiă tractate în trimestrulū următorū, să se motiveze eventualele restanțe în cursulū învățămēntulu și să se înlătore pedecile existente.

Unū jubileu. În 20 Februarie 1890 se împlinescū 100 de ani de când cōrona Sf. Stefanū a fostū adusă din Viena îndērētū la Pesta. În Pesta se chibzuescē cum să se serbeze această ți. Cōrona a fostū dusō din Pojunū la Viena impēratulū Iosifū II. În 1849 Kossuth a îngropatō în apropierea Orșovei vechi, unde a fostū găsită de maiorulū Karger, care a predatō în Buda.

Intoleranță unghescă. În 24 Decemvre n. serbū orfanotrofulū protestantū din Pesta, care are unū mare numărū și de pupilū germani, după o esistență de 30 ani, sēra de Crăciunū în mod festivū. S'au cāntatū cāntece unghescē și nemțescē și s'au rostitū vorbirū unghescē și nemțescē. Fōia școlară și bisericească unghescă „Protestans egyhazi és iskolai lap“ dela 29 Decemvre face următōrea observare: „Nu s'ar putē lăsa la o parte acum cāntările și vorbirile în limba germană, după ce toți orfanii și toți amicii lorū pricepū acum unghescē?“

Negreșitū, că nu se pôte, jupānilorū!

Correspondența „Gaz. Trans.“

De lângă Hortobagiu, la 28 Dec. 1889.

(Urmare și fine.)

Protocolū luatū în Nir-Aciadū la 5 Decemvre 1889.

Membrii subscriși ai comisiunei, însoțiți de judele comunalū și de cățiva jurați, s'au presentatū în școlă gr. cat., unde, după ce au aflatū, că preotulū gr. cat. Georgiu Darabos e morbosū, și-au începutū investigațiunea în contra docenților gr. cat. Rágy Dōme și Biztrács Antal, respective în presenta lorū.

Atătū din declarațiunea docențilorū, cătū și din fasiunea cător-va părinți presentū, precum și din răspunsurile copiilor s'a constatatū până la evidentă, că copiii esclusivū numai unghescē vorbescū, prin urmare limba lorū maternă e limba maghiară. Obiectele de învățămēntū, prescrise de lege, în această limbă se instruēză și să și propunū. După mărturisirea publică a învățătorilor însă, de vre-o cățiva ani, care timpū concade cu intrarea în funcțiune aici a părintelū gr. cat. Georgiu Darabos, — învățarea limbei rutene s'a octroatū. Cățiva locuitori ai comunei, în privința acesta intru atăta suntū de fanatisați, încătū Georgiu Szabo, părinte la mai multū copii obligati de școlă, și Michail Jobbágy, curatorele școlarū și jude comunalū, altmintrea fără copii, s'au esprimatū, că ei pretindū învățarea limbei rutene.

Cu ocașiunea instrucțiunei copiilor obligati la școlă și din răspunsurile lorū, date într-o limbă sonoră și precisă maghiară, s'a constatatū unū rezultatū mulțamitorū.

Rugăciunile se propunū în limba maghiară. Unii însă le dicē și în limba rutenă, cu tōte că nu o pricepū.

După ce comisiunea, ocupāndu-se și punēndū mai multe întrebări judei primarū, deja încă la casa comunală s'a convinsū, că locuitorii comunei suntū duși pe căli rătăcite. Inspectorulū regescū cu o ocașiune de mai înainte încă s'a ocupatū cu această cestiune, ocupațiunea lui însă a fostū interpretată așa, ca și când s'ar ținți la atacarea limbei bisericesc-rituale. Astfel stāndū lucrulū, comisiunea a fostū necesitată a-și estinde investigațiunea și pe acestū terenū. În urma acesta s'a constatatū, că preotulū gr. cat. ținēndū adunare cu senatulū școlasticū, pe aceștia i-a sedusū. Judele comunalū, cu ocașiunea investigațiunei ținute în localitate școlēi, la ordinațiunea inspectorulu regescū s'a deobligatū, că protocolulū atunc luatū îl va presenta. Comisiunea l'a și provocatū să facă acesta, dâ elū când s'a întorsū a declaratū, că preotulū a dene-

pe la zarū, și apoi punēndūși umērulū la ușa o sparse numai decâtū.

Cola, lupulū, intră în casă, trase ușa după elū și cu pași indestați merse cătră pāretele unde atērna pușca și traista cu umplăturile. Le luă josū și în momentulū cândū puse mână pe ele simți o săgetătōre durere în inima sa și ērăși i-se infățisă priveliștea la care a fostū martorū în copilăria lui, când era purtatū pe brațele mamei sale.

Se cufunda totū mai multū în gânduri, privindū la pușcă.

„Sērmāne tatā!“ dīse apoi cu glasū tremurătorū, „scii tu, că nicr-odatā nu voiū uita ce am cetitū în ochii ței atunc când îți așteptai mōrtea dela ucigașele glōnțe. Acum când sciu numele celui ce te-a vëndutū, o sē-i facū în frunte tocmai așa o găurice, cum ți-a făcutū ție când te-au impușcatū.“

Șterse apoi cu mare băgare de sēmă prafulū de pe pușcă, suflă de câte-va ori în cele douē țevi și încercă cōrda cōcoșulu. Scoșe după aceea din busunarulū sēu douē umplături.

„Una e pentru tine tatā, cealaltă e pentru mine! Iartā-mi, dēcă rēsbunarea mea o impreunū cu a ta. — Așa?“ con-

tinuă elū scrișnindū din dinți, „așa? m'ai alungatū din casa vōstră, Ano, tu fata vëndētorulu tatālu meu, de douē ori m'ai alungatū! Acuși te-oiu alunga și eu pe tine și dimpreună cu tine pe tatālū țeu și pe mirele țeu. Tu porți la grumađi lānțisorū de aurū, inele în degetele tale, pōte cumpērate pe prețulū acelei vëndări! Și ai plecatū la cununiă mândrindu-te ca o reginā! Desērā ai fi jucatū la sunetulū ghitarei torantella dinaintea casei, rudeniile și cunoscutele tale ți-ar fi cāntatū cāntece de amorū; ai fi māncatū macarōne, fleicā cu pāne albă și ai fi bēutū vinū de Rogliano; după aceea ducēndu-te la odichnă, i-ai fi datū lui sērūtările ce mi le-ai refusatū mie totdēuna — ér eu, în locū de-a fi aici, ași bate cu piciorle muntele ca unū lupū turbatū, pe vēntū, pe gerū, flāmāndū și în totū minutulū datū pradă primejdiū de a mē rostogoli în vre-o prăpastiă, sēu lovitū în frunte de vre-unū glonțū!... Iti jurū pe Madona, că rēu te-ai gânditū!“

Vorbindū acestea elū îndesă umplăturile în cele douē țevi c'o mișcare turbatā, puse capsele pe țite, luă traista de grumađi și aruncă pușca pe umērū.

Deșchise apoi ușa, își scōse capulū afară, se uită împrejurū, în urmă eși trăgēndū ușa după sine.

V.

În scurtă vreme ajunse pe vērfulū măgurei și dispărū între castani.

Nu departe de torreā ducea drumulū, cu stejari de amāndouē laturele, printre douē măguri. La celū mai înaltū punctū alū drumulu, strălucia o mică capelă pe alū cărui z dū de cătră drumū se vedea chipulū Madonei del Carmine. În drumulū lorū, țeranii se oprescū totdēuna la loculū acesta, își iau pālăriile josū și rostescū rugăciunea feciōrei Maria. Dinaintea chipulu, țiuā, nōptea arde o candelă, ce dovedescē evlavia țeranilorū din împrejurime.

Era tocmai țiuā de Ave Maria. Umbrele nopței se scoborau din ce în ce mai multū de-asupra drumulu, care se părea, ca unū briu cenușiu ce se pierde printre cele douē măguri; la capētulū drumulu candela imprăștia o lumină palidă și tremurătōre.

Loculū acesta era așa de singuraticū și liniștea așa de sērbătōrescā.

Dintre tinerii castani apărū o figură de omū, care se retrase, cătū ai bate în

palmi, după o tufă. Nu era mai departe decâtū de douēzeci de pași dela capelă. Își luă pușca de pe umērū îngenunchiā șiși pironi privirea pe marginea drumulu luminatā de rațele candelēi.

Lungă vreme stătū elū astfelū, fără a da uicī celū mai micū semnū de neastēmpērū sēu ostenelā. În jurulū lui sburau gândaci, ér prin valurile de ierbă sisăiau cosașii sārindū încōci și incolō, și o pasere, care pōte nu-și aflașe încă loculū de odihnă pentru nōpțe, sbura din tufă în tufă.

Nimicū nu turbura trista liniștea a loculū. Numai în depārtare s'auđia pocnetulū unei pușci, șopotulū riului Jassi și tăgitorulū glasū alū unui păstorū.

Din creștetulū colinei s'auđi o fluerătură caracteristică. Omulū, ce sta la pāndă, se cutremurā, trase cōcoșulū pușcei și îndreptă țēva spre drumū.

„Pāndescū și facū recunōsceri“, murmurā elū.

Din ce în ce s'auđiau glasuri totū mai tari, totū mai apropiate pe dēsupra câmpiei. Nuntașii veniau spre casă și chioțele lorū trădau cătū de bine efectulū vinulu.

gatu predarea amintitului protocol, — promițându însă, că în casa sa îl va arăta.

În urma acestei comisiunii, prezentându-se în locuința parochială și cetind protocolul, s'a constatat, că întru adevărut preotul cu membrii senatului școlastic au adus o astfel de sentință, pe care după mărturisirea lui o-a și așternut deja Episcopatul în copie, der care nici pe departe nu corespunde cu adevărul. Cu toate că copiii obligați la școlă știu și vorbesc exclusiv numai ungueresce, totuși se susține, că limba lor maternă ar fi cea rutenă. Învățarea acesteia o pretind cu cel mai mare fanatism, declarând totodată, că o vor apăra cu sângele și cu viața lor. Deși inspectorul școlastic cu ocaziunea investigațiunii întreprinse s'a ocupat exclusiv numai de terenul învățământului, — totuși se susține despre el, că ar fi atacat și limba rituală a cultului, adevărat că nu numai s'ar fi încumetat a interzice celebrarea aceleia în limba rutenă, ci ar fi împunericit cu controlarea pe preotul reformat și pe notarul comunal. Notarul comunal însă, de față fiind, momentan a combătut aceste aserțiuni nefundate.

Inspectorul reg. atrăgându atențiunea comisiunii esmise și asupra împrejurării, că în școlă s'au folosit table de păreți pentru cetit, redigiate în limba rutenă și română, despre ce s'a convins cu ocaziunea visitațiunii școlare de mai înainte, numai decât s'a făcut cercetare și în privința acesta. Folosirea acestor table a fost recunoscută și de către docenți, cari au declarat însă, că dela interdicerea inspectorului au fost depărtate din școlă. Comisiunea cercetându s'a convins, că sunt 12 table redigiate în limba rutenă și totu atâtea în cea română; cari până la altă ordinațiune au fost predate judei comunal spre păstrare, sub strictă responsabilitate.

În fine comisiunea pe cei prezenți, cari în timpul de față sunt funcționari comunali și bisericesci, informându-i despre neesactitatea scirei, că inspectorul școlastic, ori autoritățile politice, ar fi avut intențiunea să restrângă ceremoniile lor rituale, ori să le schimbe în vre-o privință ori alta, i-a îndemnat în fine la implinirea datorințelor obligătoare față de patria maghiară.

Data ca mai sus.

Iff. Szunyoghy Bertalan. Bogati Pscherer Josef.
Velkey Pál. Iff. Zoltán István,
inspector școl. reg. fisolgăbiru.

Protocolul luat în Sânt-Georgiul-Abraun la 6 Decembrie 1889.

Membrii comisiunii prezentându-se în școlă, care e condusă de Iónu Borota,

Massaro Antonio venia în mijlocul noiei părechi, er ceilalți în nerenduielă după el. Când ajunseră câteși trei în dreptul candeliei, Massaro se opri și își descoperi capul.

În momentul acesta se auți o detunătură, se făcu o scurtă lumină pe drum și Antonio, nimerit tocmai în mijlocul frunții, cădu pe spate.

„Asta i una!“ strigă o voce.

O spaimă grozavă îi cuprinse pe toți. Ana tipându grozav se plecă spre tatăl său, er mirele tremurându de spaimă privia în jurul său, pe când ceilalți alergară la victimă.

„Acum alta!“ se auți éráși vocea.

Și éráși răsuna o detunătură de pușcă. Mirele ca trăsniță cădu în pământ, nimerit tocmai lângă inimă. Țeranii, inspăimântați, se traseră la o parte.

Ana rămase singură. Plângerii, vaiete, rugăciuni, oftări, toate deodată isbuoniau din peptul ei, când privia necurmat la tatăl și la mirele ei, cari zăceau nemișcați tăvăliți în sângele lor.

Ea plângea necurmat și țipetele ei deșteptau echouri inspăimântătoare.

în prezența lui Iónu Selagianu (Szi-lagyi) preot gr. cat., Demetriu Furo, jude comunal, și Franciscu Furo, senator școlastic, — cari încă deodată s'au prezentat aci — și-a început investigațiunea, conform celor următoare :

1) Din modul de propunere al docentului Iónu Borota s'a constatat până la evidență, că acesta nu știe corect limba unguerescă; el încă a recunoscut, că precis nu știe ungueresce. Comisiunea însă s'a convins, că nu numai precis nu o posedă, der o vorbește așa de rău, încât nu ar fi permis să i-se concedă a propune unei tinerimi ce aceea, care vorbește curat ungueresce. Cumcă nu e versat în limba maghiară se pôte documenta și cu următoarele expresiuni: „egyéb nem rendeltem“, „én sajatitom a magyar nyelvé“, „hogy hivnak tégedet“, „mikor kaptál te ez a névet“, „hát ezt a táblát“, „ezt a kőt honnan van“, „én csak románul fordítja s ugy beszélek“ ș. c.

Prin expresiunea ultimă însuși el, docentele, și-a mărturisit exclusivă alipire către limba română.

2) Tote cele ținătoare de religione, ba încă și rugăciunile de școlă tinerimea le rostesc românesce, românesce și salată; pe când pe de-o parte vorbesc cu un pronunțament curat ungueresc, pe de altă parte înțelesul vorbelor cetite românesce nu-lu află. Din mărturisirile docentului s'a constatat, că el s'a îndatinat a vorbi copiilor și în limba valahă provocându-i îi agrăesce tot în limba valahă. Pe copilul de școlă, înmatriculat sub numele de Iónu, îl numesc „Nuțu“. Tocmai tatăl acestuia Franciscu Furo, senator școlastic, întrebându fiind a declarat, că el întru adevăr, e de religione gr. c., de naționalitate însă e unguer, și de unguer se și profesază. De și copiii — după cum s'a amintit mai sus, — vorbesc curat ungueresce, și deși atât din răspunsurile, cât și din propria lor mărturisire, nu ncape indoelă, că românesce știu cu mult mai puțin, totuși fă-care se mărturisesc pe sine de Români. Din cele premerse se constată mai pe sus de ori ce indoelă, că preotul și docentele constringu pe copiii obligați la școlă, ca să se mărturisesc așa, ca și când ar fi Români.

3) Delegațiunea vędându cele 24 de table de părete pentru cetit aședate în școlă, cari fiind că sunt românesci, și fiindcă inspectorul școlastic reg. a ordonat depărtarea lor mai înainte, numai decât a poruncit să se ia, și conform deciziunii delegaților prin fisolgăbiru s'au predat judei superior comunal spre păstrare sub responsabi-

Țeranii din împrejurime, după cum se obișnuesc prin câmpii, răspuaseră și ei cu impușcături. Din toate părțile răsunau detunăturile.

Se auți o fluierătură, lungă și ascuțită.

„Ei, ei“, mormăi Cola, „știu că pândesc după mine, ca ați séu mâne sé'mi trimită și mie un glonț în cap, cum li-am trimesu și eu celor doi!“

Și mai gândindu-se încă-odată la fată, șopti așa de incet, ca și cum s'ar teme să nu-lu auđă cineva :

„Sermanii!“

Prin umbra nopții întuneoșe, un om desnădădruit pășia cu pași îndesați totu mai departe, mai departe...

VI

Luni întregi, Ana umbla ca o neună. Târziu numai, fôrte târziu, ea și veni în fire și venindu-și, ziua noptea, întregă viața sa și-a petrecut-o în amintiri și în păreri de rău.

Cola, lupul, a cădu într'un atac cu Bersaglieri. Un glonț i-a pătruns în inimă.

Trad. de Horia.

litatea averei și a persoanei sale. Contra luării tablelor de pe părete, preotul a protestat numindu această afacere de nelegală, prin ceea ce și-a arătat sentimentele daco-românesci în mod neorigibil.

4) Copiii obligați la școlă, din geografă și matematică au arătat un rezultat indetulator. Studiul limbei maghiare însă nu-lu știu, ceea ce de altmintearea e ceva natural după ce docentele vorbesce rău limba maghiară.

5) În decursul cercetării, întrebându fiindu școlarul Iónu Cigle, s'a aflat, că nu știe nici un cuvânt valahă, asemenea nici părinții lui; pentru aceea însă obiectele religiei și rugăciunile trebuie să le învețe românesce, asemenea în această limbă face și salutările îndatinat.

6) Trăgându-se la răspundere învățătorul pentru observata romanisare, a mărturisit sincer, că în privința acesta își primesce instrucțiunile dela preot, ca dela președintele senatului școlastic.

Data ca mai sus.

Iff. Szunyoghy Bertalan. Bogati Pscherer Josef.
Velkey Pál. Iff. Zoltán István,
inspector r. școlastic fisolgăbiru.

Aceste protocoale au servit de basă congregațiunii, care a decis ca să rōge pe ministrul de culte ca :

1) Preoții și docenții gr. cat. din amintitele comune, cari sunt publice periculoși, să fie delaturati din posturile lor, respective, ca ministrul să facă pașii necesari în privința acesta la auctoritatea competentă bisericescă.

2) Ca în școlile gr. cat. din aceste trei comune, ca limbă de învățament să se declare limba maghiară.

3) Decumva însă — ceea ce nu se așteptă — pașii aceștia nu ar conduce la un rezultat favoritor, atunci cele trei școle amintite să fie închise prin auctoritatea civilă. a. u.

Anunț literar.

„Timp de douăzeci de ani am totu adunat material de alu literaturii populare de pretindenea, unde m'a aruncat soarta, cudeosebire însă în Ardeal. Ajutat am fost în lucrarea mea de mai mulți colegi și alți omeni de carte, săteni de ai noștri, din diferitele părți ale Ardealului. Bănatului, Marmăției, Bucovinei, părții Sătmăruului, Sălagiului ș. a. Pe această cale mi-am adunat multșor material de alu literaturii noastre populare, și ordonându-l după cuprinsu, am compus din el câteva opșore. Așa am ordonat: „Poesii populare“, toate câte le-am putut aduna, în 11 părți adevă :

- I. Căntece bătrânesci . . . . 100.
- II. Căntece voinesci . . . . 155.
- III. Căntece ostăsesci . . . . 200.
- IV. Căntece de bucură . . . . 33.
- V. Căntece de jubire . . . . 370.
- VI. Căntece de jale . . . . 430.
- VII. Căntece de dor . . . . 242.
- VIII. Cânt. de urit, mânia, necaz 585.
- IX. Căntece satirice . . . . 325.
- X. Chiuituri . . . . . 1757.
- XI. Cântări diverse . . . . . 700.

De toate dera sunt în colecțiunea acesta 4898 poesii populare, toate scrise pe foite separate, împărțite după cum am arătat și ordinate după alfabetu; după fiacare urmăză notițe explicătoare. Bucuros le-ăș tipări și reda publicului dela care sunt adunate, der imi lipsescu speșele trebuincioșe, căci sunt dascălu popularu. Dreptu aceea, rog pe Mecenații nemului nostru să binevoescă a-le lua careva în editură și a le tipări pe speșele sale, apoi a-le vinde în alu său favoru, după cum va afla cu cale. Nu reflecteză la nici o remunerare pentru lucrul meu, — deși bine m'ar prinde — numai să le vedu tipărite și date publicului.

Cine ar reflecta la această întreprindere binevoescă a se adresa la

Ioan Popu-Regeganulă,
învățător
în Rodna-vechiă (O-Radna.)
(Transilvania.)

În casu, când editoru la acestu opșor nu s'ar afla, rog pe multu stimati cetitori, cari ar dori să aibă acestu opșor, să binevoescă a mi scrie pe o cartă postală un felu de declarațiune, însemnându câte esemplare voescă să aibă? Și — putându pune opșorul sub tiparu, — când mi-ar pute plăti prețulu

lui? Anticipative plătitu va fi 2 fl. exemplarul, der după aceea nu s'ar pute da sub 3 fl., căci opul va fi mare și speșele tiparului încă voru fi mari. Primindu 500 (cinc-sute) de declarațiuni, ași intra în tērgu cu atare tipografu, apoi ași încunoscița publice rezultatulu tērgului, cu care ocaziune ași ruga pe abonenți să binevoiască a trimite sumele subscrise, ori tipografului respectivu, ori mie, după cum mi-ar fi învoiala cu tipografulu.

Spereză, că onor. publicu nu va lăsa să zacă netipărită această frumoșă și avută colecțiune de poesii, care este menită de a arăta lumii după ființa noastră internă, căci în ea este oglinda, inima, sufletulu Românului sătenu necărturaru.

Și acesta cu atât mai vētosu, că chiar acum s'au ridicat străini malițioși, cari ne prezentă lumii în colorile cele mai negre, pe când fața unui popor ni-căiri nu o veđi mai clară ca în poeziile lui populare.

Cu totă stima
Iónu Popu Reteganulă

TELEGRAMELE „GAZ. TRANS.“

(Serviciulu biurului de coresp. din Pesta.)

Praga, 3 Ianuarie. În cercurile electorale orașenesci au fostu realeși deputații dietali de mai înainte.

Bucuresci, 3 Ianuarie. Camera a votat adresa de răspunsu la mesagiul cu 99 contra 44 voturi.

Aachen, 3 Ianuarie. Turnulu bisericii Sf. Michael arde. Biserica e în mare pericolu.

Zürich, 3 Ianuarie. În sala de încăldire a teatrului a isbucnit focu din cauza neprecautiunii duor servitōre. Spațiulu privitorilor s'a deșertat în liniște. Întregu edificulu a fostu distrus.

DIVERSE.

O familiă arsă. O telegramă din New-York aduce scirea despre o grozavă catastrofă întâplată în orașulu Huron din statulu Michigan. În nopțile trecute s'a aprins o casă și locitorii ei 11 la număr au fost mistuiți de flacări. Înainte de a se aprinde casa nenorocita familiă tocmai se reintōrse dela o petrecere și osteniți de joacă adormiseră cu toții spre a nu se mai tređi.

Necrologu. Karl Hahn, oficialu vamalu r. ung. în pensiune, a încetat din viață Mercurul în 1 Ianuarie în etate de 68 ani, după lungi suferințe. Imormentarea s'a făcutu ađi, Vineri, în cimiteriulu ev. conf. augsb. — Fia'i țerina ușor!

Cursulu pieței Brașov

din 2 Ianuarie st. n. 1890.

Bancnote românesci Comp.	9.24	Vënd.	9.26
Argintu românesc	9.18	„	9.22
Napoleon-d'or	9.32	„	9.35
Lire turcesci	10.68	„	10.72
Imperial	9.68	„	9.72
Galbini	5.55	„	5.60
Seris. fonc. „Albina“ 6%	101.—	„	—
„ „ 5%	98.50	„	99.—
Ruble rusesci	1.25	„	1.26
Mărci germane	57.60	„	57.75
Discontulu 6—8% pe anu.			

Cursulu la bursa de Viena

din 2 Ianuarie st. n. 1889.

Renta de aur 4%	101.—
Renta de hărtă 5%	98.55
Imprumutul căilor ferate ungare	114.50
auru	—
dto argintu	—
Amortisarea datoriei căilor ferate de ostu ungare (1-ma emisiune)	—
Amortisarea datoriei căilor ferate de ostu ungare (2-a emisiune)	—
Amortisarea datoriei căilor ferate de ostu ungare (3-a emisiune)	111.75
Bonuri rurale ungare	88.15
Bonuri croato-slavone	105.—
Renta de hărtă austriacă	86.10
Renta de argint austriacă	86.70
Renta de aur austriacă	108.75
Losuri din 1860	139.60
Aciunile băncei austro-ungare	124.—
Aciunile băncei de credit ungar.	340.50
Aciunile băncei de credit austr.	321.50
Galben împătesci	5.55
Napoleon-d'or	9.34
Mărci 100 im	57.77 1/2
Londra 10 Liv	117.55

Editoru și Dr

responsabilu : ianu.

